

ГРУШЕВСЬКОГО МИХАЙЛА Історико-меморіальний музей у Києві Засн. 1992 як філія Музею історії міста Києва, відкритий для відвідувачів 2006 за участі Президента України В. Ющенка. Експозиція розміщена у мемор. будинку по вул. Паньківська, № 9 — єдиній будівлі кiev. садиби М. Грушевського, яка вціліла до наших днів і повністю зберегла первісне розпланування та численні елементи інтер'єрів (занесена до Держ. реєстру нац. культур. надбання, затвердженого наказом Міністерства культури і мистецтв України від 15 червня 1999). Родина Грушевських придбала цей будинок-флігель разом із садибою 1908. Зведений поруч з ним за рік шестиповерх. прибутк. «фамільний дім» був спалений під час наступу на Київ більшов. військ М. Муравйова у січні 1918. Відтоді вцілілий триповерх. флігель залишався єдиним місцем проживання для Грушевських, зокрема тут після повернення з еміграції 1924 і до вимушеного від'їзду до Москви 1931 мешкав М. Грушевський із родиною (збереглася повна фотофіксація домашнього робочого кабінету історика на 1929). У будинку проживали також [О. Грушевський](#), [С. Шамрай](#), [О. Новицький](#), [А. Петрицький](#), [Василь](#) та [Федір Кричевські](#), бували провідні науковці НТШ у Львові, діячі УЦР, учні та співроб. Істор. секції ВУАН. Одним із осн. напрямів діяльності музею є формування його збірки, яка на 2005 налічувала бл. 5 тис. предметів, серед них — меблі, побут. речі, особисті документи, рукописи, найповніше в Україні зібрання творів М. Грушевського і видань за його редакцією. Унікал. іконограф. колекція містить низку рідкісних фотографій, що збереглися в єдиному екземплярі. Музей. раритетами є листи М. Грушевського та його рідних, портрет доньки Катерини роботи *І. Труша* (1903), книги з бібліотеки історика із його штампами та дарчими відомих науковців. До створення постій. експозиції в приміщенні Музею історії Києва впродовж 1996–2004 діяла виставка «Мета, зміст і

щастя життя...», яка була також місцем представлення новітніх видань про життя та діяльність М. Грушевського й презентації нових надходжень до збірки. Експонати музею покладені в основу виставок «І оживе добра слава, слава України!» (до 80-річчя укр. парламентаризму, 1997), «Українська Центральна Рада» (до 85-річчя утворення, 2002; обидві — Київ), «Життєпис Михайла Грушевського у світликах» (до 110-ї річниці приїзду М. Грушевського до Галичини, Львів, 2004). Міні-експозиція «Михайло і Катерина Грушевські: діалог» відзначена 1-ю премією на Всеукр. музей. фестивалі (Дніпропетровськ, 2005). Від 2002 співроб. музею разом із науковцями Інституту укр. археографії та джерелознавства НАНУ працюють над проектом видання творів історика у 50-ти томах. Музей взяв під опіку могили родини Грушевських, зокрема у вересні 2001 з його ініціативи відновлено пам'ятник на могилі діда вченого по батьків. лінії у с. Лісники Києво-Святошин. р-ну Київ. обл., встановлено надгробки на місцях поховання його дружини [М. Грушевської](#), братової [О. Грушевської](#), учня [В. Герасимчука](#) ([Гарасимчука](#)). Концепція музею передбачає створення на його базі наук. центру [грушевськознавства](#) в Україні.

Рекомендована література

1. Панькова С. Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського в контексті розвитку грушевськознавчих студій // На службі Клію: Зб. наук. праць на пошану Любомира Романа Винара з нагоди 50-ліття його наук. діяльності. К.; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Л., 2000;
2. Її ж. Іконографічна збірка Історико-меморіального музею М. Грушевського: шляхи комплектування та наукової атрибуції // Київ і кияни: Мат. щорічної науково-практ. конф. К., 2003. Вип. 3.

[С. М. Панькова](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Грушевського Михайла Історико-меморіальний музей у Києві / С. М. Панькова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-32120>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).